

Beskyttelse og benyttelse af natur

- nyttig viden for lodsejere

Beskyttelse og benyttelse af natur

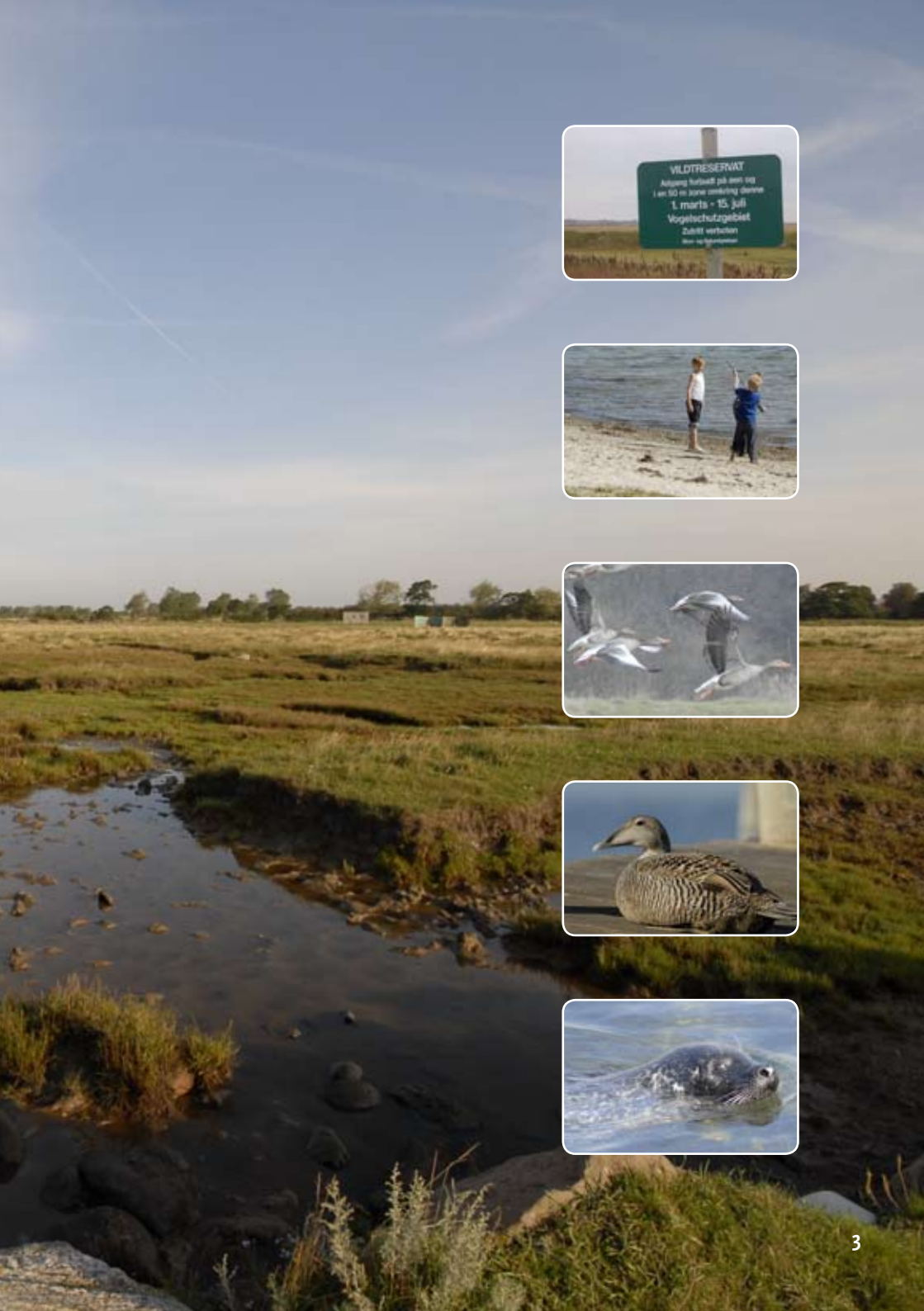
- nyttig viden for lodsejere

Teksten er udarbejdet af det nordsjællandske, kommunale miljø-samarbejde Milsam i marts 2009. Tilpasset fynske forhold af Svendborg Kommune, september 2009.

Grafisk opsætning: Mark & Storm Grafisk, Ringe.

Fotos: Frøer side 11 og 22 - Mogens Lind Jørgensen, guldsmed side 4 - Jette Raal Stockholm og de øvrige fotos - Terkel Broe Christensen.

Indhold

	Side
Naturbeskyttelsesloven og planlovens hovedformål	6
Beskyttede naturtyper og levesteder	7
Vandløb	10
Nye søer og udvidelse af søer	11
Fredninger	12
Fredede fortidsminder og beskyttede diger	13
Offentlighedens adgang	15
International naturbeskyttelse og Bilag IV-arter	16
Invasive arter	18
Pleje af natur og fortidsminder	19
Bygge- og beskyttelseslinjer	20
Andre aktiviteter i det åbne land	21
Mulighed for støtte	22

Forord

Kære lodsejer

Dette hæfte indeholder en oversigt over nogle af de vigtigste regler og love om beskyttelse af natur og landskab. Dem bør du kende, når du ejer eller driver en ejendom beliggende i det åbne land. Det henvender sig til lodsejere, der ønsker et hurtigt indblik i regelgrundlaget inden for naturbeskyttelses- og planloven. Hæftet handler således ikke om skov- og landbrugslovgivning.

Det åbne land danner grundlag for mange af samfundets aktiviteter, f.eks. landbrug, vandforsyning og friluftsliv. Både private og myndigheder har store interesser i landskabet og naturen. Lovene, der gælder i det åbne land, er bl.a. lavet for at sikre en bæredygtig samfundsudvikling og beskyttelse af naturen og landskabet. Der findes både danske love og internationale aftaler, som har indflydelse på, hvad man må i det åbne land. Disse love og aftaler forpligter både det offentlige og private lodsejere.

Du kan få mere information på kommunernes hjemmesider og via internettets mange forskellige sider om natur og miljø. Love og regler ændres ofte. Men de opdaterede lovtekster kan altid findes på Retsinformations hjemmeside - www.retsinfo.dk.

På Miljøportalen - www.miljoeportal.dk - eller på Grundkort Fyn - www.grundkortfyn.dk - er der digital adgang til en lang række informationer om arealer og naturdata på kort. F.eks. kan du se, om der er registreret beskyttet natur på din ejendom.

By- og Landskabsstyrelsen finder du på www.blst.dk, og Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside hedder www.skovognatur.dk. Disse statslige hjemmesider indeholder også megen værdifuld information.

God fornøjelse med læsningen.

Naturbeskyttelsesloven og planlovens hovedformål

Naturbeskyttelsesloven og planloven har fælles hovedformål:

"At værne landets natur og miljø, så samfundsudviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag i respekt for menneskets livsvilkår og for bevarelse af dyre- og plantelivet".

Dette er hensyn, som vi i kommunerne lægger vægt på, når vi behandler en sag. Herudover har lovene nogle særlige formål.

Naturbeskyttelsesloven tilsigter:

- At beskytte naturen med dens bestand af vilde dyr og planter samt deres levesteder og de landskabelige og kulturhistoriske værdier.
- At forbedre, genoprette eller tilvejebringe områder, der er af betydning for vilde dyr og planter og for landskabelige og kulturhistoriske interesser.
- At give befolkningen adgang til at færdes og opholde sig i naturen samt forbedre mulighederne for friluftslivet.

Planloven tilsigter særligt:

- At der ud fra en planmæssig og samfundsøkonomisk helhedsvurdering sker en hensigtsmæssig udvikling, og at der skabes og bevares værdifulde bebyggelser, bymiljøer og landskaber.

Lovgivning:

- Lov om naturbeskyttelse
- Lov om planlægning

Beskyttede naturtyper og levesteder

De vilde dyr og planter har brug for levesteder i landskabet. Derfor er vigtige naturtyper beskyttet via naturbeskyttelsesloven eller via internationale aftaler. Beskyttelsen gælder uanset ejerforhold.

Beskyttede naturtyper i naturbeskyttelsesloven – de såkaldte § 3-arealer er:

- Søer og vandhuller inklusive bredder med et areal på over 100 m²
- Moser og lignende, enge, heder, overdrev, strandenge og strandsumpe, hvis de hver for sig eller tilsammen har et areal på mindst 2.500 m²
- Moser under 2.500 m² i sammenhæng med beskyttede vandløb eller søer
- De fleste vandløb – hvilke spørg kommunen

I de beskyttede naturtyper er der forbud mod at ændre tilstanden. En tilstandsændring kan f.eks. være dræning, udgravning, opfyldning, gødskning, tilplantning eller sprøjtning. De beskyttede områder må dog gerne anvendes, som man lovligt har gjort inden, de blev omfattet af beskyttelsen. Jagt kan udøves lovligt efter jagtloven.

Forbud mod tilstandsændring

Mulighed for dispensation

Det er kommunen, der afgør om et område er beskyttet

Kommunen kan i særlige tilfælde give dispensation til et indgreb i en beskyttet naturtype, f.eks. hvis formålet med indgrebet er at forbedre forholdene for de vilde dyr og planter.

Du kan se, om der er registreret beskyttet natur på din ejendom på Miljøportalen eller på Grundkort Fyn. Vær opmærksom på, at registreringerne er vejledende. Det er det faktiske naturindhold på arealet, der afgør, om det er beskyttet eller ej. Det er lodsejers ansvar, at der ikke sker indgreb i beskyttede områder. Det er typisk på udyrkede arealer, det umiddelbart kan være svært at afgøre, om arealet er beskyttet eller ej. Så spørg kommunen, hvis du er i tvivl.

Læs mere: På Skov- og Naturstyrelsen samt By- og Landskabsstyrelsens hjemmesider.

Lovgivning: Lov om naturbeskyttelse.

Vandløb

Vandløb skal kunne benyttes til afledning af vand, men skal også være levested for dyr og planter. Vandløb er desuden vigtige bindeled mellem naturområder og fungerer som spredningsveje for dyr og planter.

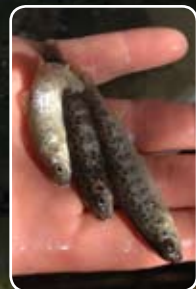
Der må ikke foretages indgreb i vandløb uden kommunens tilladelse. For de offentlige vandløb findes et regulativ. Det indeholder en beskrivelse af vandløbet og af hvordan det skal vedligeholdes, samt en beskrivelse af kommunens og lodsejernes forpligtigelser. Du kan se regulativet ved henvendelse til kommunen.

Mange vandløb er udpeget som beskyttede naturtyper i henhold til naturbeskyttelseslovens § 3. Det betyder, at tilstanden i vandløbet ikke må ændres uden kommunens tilladelse.

Til vandløbet hører en 2 meter bræmme langs begge sider. Bræmmen regnes fra vandløbets øverste kant. I bræmmen må der ikke dyrkes, men den skal være dækket af en naturlig græs-, urte- eller trævegetation. Inden for 2 meter bræmmen må der ikke dyrkes, jordbehandles, plantes eller foretages terrænændring. I 2 meter bræmmen må der heller ikke opsættes faste hegn. Dog må der gerne hegnes, hvis arealet afgræsses af husdyr. Reglen gælder også alle naturlige søer, der indgår som en del af et vandløbssystem.

Læs mere:
På By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside om vandløb

Lovgivning:
Lov om vandløb
Lov om naturbeskyttelse

Nye søer og oprensning af søer

Mange lodsejere ønsker at oprense og udvide eksisterende søer og vandhuller eller etablere helt nye.

Etablering af et nyt vandhul på f.eks. en mark kræver en kommunal landzonetilladelse fra planloven, da man ændrer anvendelsen af arealet.

Oprensning eller udvidelse af eksisterende vandhuller kræver en kommunal dispensation fra naturbeskyttelseslovens bestemmelser om de beskyttede naturtyper. Det samme gør etablering af nye søer i beskyttede naturtyper.

Bemærk, at alle naturtyper som udgangspunkt er lige værdifulde. Derfor kan man som regel ikke få dispensation til at ændre en naturtype til en anden – for eksempel fra mose til sø. Oprensning af søer kan ofte give en naturmæssig gevinst ved f.eks. at fjerne næringsrigt slam fra søbunden eller ved at hindre en tiltagende tilgroning. I forbindelse med oprensning eller etablering af søer sætter kommunen en række betingelser for arbejdet. De mest almindelige er at:

- Arbejdet skal udføres i vinterhalvåret inden for perioden 15. september til 1. februar
- Bredder skal være svagt hældende
- Opgravet og fældet materiale må ikke placeres på beskyttet natur eller i skove
- Søen må ikke forsynes med til- eller fraløb fra åer, bække, dræn eller åbne render
- Der må ikke være øer i vandhullet
- Der må ikke fodres, udsættes ænder og fisk eller andre dyr
- Opgravet slam skal analyseres inden deponering
- Det lokale museum skal orienteres, inden arbejdet udføres

Læs mere: På By- og Landskabstyrelsens hjemmeside om søer.

Lovgivning: Lov om planlægning, Lov om naturbeskyttelse og museumsloven

Fredninger

Der findes forskellige typer fredninger efter naturbeskyttelsesloven.

F.eks. kan et træ, et sten-dige, en udsigt eller et landskab være fredet.

Større områder fredes ty-pisk for at beskytte værdier inden for natur, landskab, geologi, kulturhistorie og arkæologi.

En fredning består af en fredningsken-delse, der tinglyses på alle omfattede ejendomme. Du kan se, om din ejendom er omfattet af en fredning på Miljøportal-en, Grundkort Fyn eller i Tingbogen. Vær opmærksom på, at der i det øjeblik, der er rejst forslag om en fredning, ikke må handles i strid med fredningsforslaget.

Fredningsnævnet kan give dispensation fra en fredning, og det er kommunens opgave at føre tilsyn med, at frednings-kendelsen overholdes. Aktiviteter som fældning, bebyggelse, tilplantning, ter-rænregulering m.m. i et fredet område kræver som regel tilladelse fra Frednings-nævnet.

Du skal sende en ansøgning om dispen-sation fra en fredning til din kommune, som videresender den til Frednings-nævnet.

Læs mere: På By- og Landskabssty-relsens hjemmeside om fredninger.

Lovgivning: Lov om naturbeskyttel-se og Bekendtgørelse om pleje af fredede arealer, om tilsyn og om ind-beretninger.

Fredede fortidsminder og beskyttede dige

Fredede fortidsminder er kulturhistoriske levn fra ældre tider, der er beskyttet af museumsloven. Du må ikke ændre på tilstanden af fredede fortidsminder som f.eks. gravhøje og stensætninger. Det betyder, at det ikke er lovligt at jordbehandle, gøde eller plante på dem eller i en afstand af 2 meter. Du kan i museumslovens bilag se, hvilke fortidsminder der er beskyttede.

Sten- og jorddige er også beskyttede imod tilstandsændringer via museumsloven. Hvis du har behov for at lave en gennemkørsel i et jorddige, skal du søge dispensation hos kommunen. Du kan se om der er registreret beskyttede sten- og jorddige på din ejendom på Grundkort Fyn eller Miljøportalen. Vær opmærksom på, at registreringerne kun er vejledende og at et dige godt kan være beskyttet selv om det ikke er registreret. Det er lodsejerens ansvar, at der ikke sker indgreb på et beskyttet dige. Spørg din kommune, hvis du er i tvivl.

Hvis du støder på et skjult fortidsminde, f.eks. under et gravearbejde, skal du anmeldte fundet til dit lokale museum. Inden større gravearbejder sættes i gang, skal museet også kontaktes.

Læs mere: Om fortidsminder på Kulturarvsstyrelsens hjemmeside: www.kulturarv.dk og se kort, der viser fortidsminders beliggenhed på "Fund og fortidsminder" på www.dkconline.dk. Hent også folderen "Har du en gravhøj i baghaven?" fra Kulturarvsstyrelsens hjemmeside.

Lovgivning: Museumsloven, Lov om naturbeskyttelse og Bekendtgørelse om pleje af fortidsminder.

Offentlighedens adgang

Offentligheden har ret til at færdes på privatejede veje og stier, i skove, på naturområder, udyrkede arealer samt langs vore kyster. Hvor offentligheden har lovlig adgang, må du ikke hindre eller skilte mod denne adgang.

Herunder kan du se forskellige begrænsninger for offentlighedens adgang, som skal sikre privatlivets fred for lodsejerne. Der er med visse undtagelser adgang hele året til fods og på cykel på:

- Veje og stier i det åbne land
- Strande, dog ikke ophold tættere end 50 meter fra boliger
- Veje og stier i skove fra kl. 6.00 til solnedgang
- Udyrkede arealer uden hegn fra kl. 6.00 til solnedgang, dog ikke ophold på arealer tættere end 150 meter fra boliger
- Tilsvarende for udyrkede hegnede arealer, hvis der ikke er græssende husdyr, og der er adgang gennem låger, over stenter el. lign.

Du skal skriftligt meddele kommunen, hvis du vil nedlægge en vej eller sti. Kommunen har 4 uger til at træffe en afgørelse, f.eks. om at ville foretage en nærmere vurdering af vejen eller stiens rekreative betydning.

Læs mere: Om adgang på Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside. Hent for eksempel folderen: "Naturen må gerne betrædes, men trød varsomt" eller læs: "En vejledning om skilte og offentlighedens adgang til naturen".

Lovgivning: Lov om naturbeskyttelse samt Bekendtgørelse om offentlighedens adgang til at færdes og opholde sig i naturen.

International naturbeskyttelse og Bilag IV-arter

EU ønsker at standse tilbagegangen af den biologiske mangfoldighed. Et af redskaberne er de såkaldte fuglebeskyttelsesområder og habitatområder, tilsammen kaldet Natura 2000-områder. I Danmark er der udpeget 113 fuglebeskyttelsesområder og 254 habitatområder.

Hvert enkelt område er udpeget for at beskytte en bestemt type natur eller levestederne for nogle bestemte dyr og planter.

I Natura 2000-områderne må man ikke forringe forholdene for den natur, som områderne er udpeget for at beskytte. Man må heller ikke gøre noget uden for områderne, der kan forringe forholdene inde i områderne. Myndighederne er forpligtet til at yde en særlig indsats for de arter og naturtyper, som området er udpeget for at beskytte.

Kommunen skal underrettes ved en lang række aktiviteter og ændringer i land-

Natura 2000 er en samlebetegnelse for de internationale naturbeskyttelsesområder, udpeget efter Habitatdirektivet, Fuglebeskyttelsesdirektivet og Ramsarkonventionen. Listen over de danske Bilag IV arter kan findes på hjemmesiden www.natura2000.dk. I naturbeskyttelseslovens bilag 2 findes en fortegnelse over alle aktiviteter, som skal anmeldes.

Hasselmusen, som ikke er en mus men en syvsover står også på Habitatdirektivets Bilag IV og skal derfor have en særlig beskyttelse.

brugsdriften inden for et Natura 2000-område. F.eks. ophør af græsning, tilplantning med juletræer eller energipil i fuglbeskyttelsesområder og ændringer i tilstanden af søer, moser og andre naturtyper, der ikke opfylder størrelseskravet for beskyttede naturtyper. Hvis de opfylder størrelseskravet, falder de ind under naturbeskyttelseslovens § 3.

EU har også lavet en liste med en række dyre- og plantearter, der skal tages særlige hensyn til uanset om de forekommer indenfor eller udenfor Natura 2000-områderne: Det er de såkaldte Bilag IV-arter. I Danmark er f.eks. alle slags flagermus, stor vandsalamander, forskellige arter af frøer, mus og guldsmede og syv forskellige plantearter beskyttede, uanset hvor de forekommer.

Læs mere: Om Natura 2000 på By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside og se områdernes beliggenhed på Miljøportalen eller Grundkort Fyns digitale kort.

Lovgivning: Lov om naturbeskyttelse og Bekendtgørelse om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

Invasive arter

Invasive arter er dyr og planter, der er indført til Danmark af mennesket. At de er invasive, betyder at de udkonkurrerer hjemmehørende arter og dermed forringer naturarealernes kvalitet og truer den biologiske mangfoldighed.

Eksempler er kæmpe-bjørneklo og iberisk skovsnegl også kendt som ”dræbersnegl”, men også rynket rose, japansk pileurt og canadisk gyldenris udgør et stigende problem for vores naturområder. Du opfordres til at bekæmpe de invasive arter, såvel kæmpe-bjørneklo som andet landskabsukrudt på dine naturområder. Meget landskabsukrudt bekæmpes effektivt ved at afgræsse arealerne med får eller kreaturer. Men ofte er en manuel eller maskinel indsats påkrævet.

Ved etablering af nye beplantninger er det vigtigt at undgå de invasive arter. Ud fra et naturmæssigt synspunkt er det bedst at vælge hjemmehørende danske arter.

Du er velkommen til at henvende dig til kommunen for at få råd og vejledning.

Læs mere: Om metoder til regulering af invasive arter og deres regulering på Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside.

Pleje af natur, fredede arealer og fortidsminder

Mange naturtyper, fredede områder og fortidsminder kræver pleje, hvis vi vil bevare den ønskede tilstand. Den øgede tilførsel af næringsstoffer og færre græssende dyr har sammen med dræning af våde områder gjort, at de lysåbne naturtyper gror til.

Kommunen skal pleje egne naturområder, fredede arealer og fortidsminder. Vi har også mulighed for at pleje privatejede fredede arealer og fortidsminder. Desuden kan vi bidrage til pleje af privatejede naturområder efter aftale.

På landbrugsjord har ejeren pligt til at holde jorden i god landbrugsmæssig stand. Det betyder, at der er pligt til at sørge for rydning af opvækst, f.eks. på enge og overdrev, hvor afgræsningen er ophørt. Plantedirektoratet fører tilsyn med, at det overholdes.

Du opfordres til at pleje naturen og fortidsminder på din ejendom. Spørg dog altid kommunen til råds, inden du begynder arbejdet for at undgå misforståelser.

Græsningslaug og høsletslaug er velkomne initiativer.

Læs mere: For eksempel i håndbogen "Græsning og høslet i naturplejen" og på Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside om høsletseuge. Søg efter græsningslaug og høsletslaug på nettet. I håndbøger om naturtyper kan man ofte læse om pleje, se f.eks. i www.skovognatur.dk/Udgivelser

Lovgivning: Lov om naturbeskyttelse, Bekendtgørelse om pleje af fredede arealer, om tilsyn og om indberetninger, Bekendtgørelse om pleje af fortidsminder og Lov om drift af landbrugsjorder.

Bygge- og beskyttelseslinjer

Naturbeskyttelsesloven indeholder bestemmelser om bygge- og beskyttelseslinjer. De skal sikre, at de nærmeste omgivelser ved kysterne, søer og åer, og omkring fortidsminder, skove og kirker friholdes for bebyggelse eller andre væsentlige landskabelige indgreb.

Der må ikke foretages ændringer i tilstanden af arealer, der ligger inden for en beskyttelseslinje, og der må ikke bygges inden for en byggelinje. Undtagelser fremgår af loven. Du skal søge om dispensation hos Miljøcenter Odense, der administrerer strandbeskyttelseslinjen, eller hos kommunen, som har ansvaret for de øvrige bygge- og beskyttelseslinjer.

Linjerne har forskellig udstrækning:

Beskyttelseslinjer

- Havet giver som hovedregel en 300 meter strandbeskyttelseslinje. I sommerhusområder er den dog typisk kun 100 meter. Miljøministeriet har fastlagt strandbeskyttelseslinjerne, som er tinglyst på de enkelte ejendomme.
- Søer på mindst 3 hektar og udpegede vandløb giver en 150 meter sø- og åbeskyttelseslinje.
- Synlige fortidsminder resulterer ligeledes i en beskyttelseslinje på 100 meter.

Byggelinjer

- Private skove på mindst 20 hektar og alle offentlige skove afkaster en 300 meter byggelinje.
- Kirker afkaster 300 meter byggelinje for byggehøjde over 8,5 meter.

Du kan finde kort over beskyttelseslinjerne og byggelinjerne på Miljøportalen og Grundkort Fyn.

Læs mere: Om beskyttelseslinjer på By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside.

Lovgivning: Lov om naturbeskyttelse og Bekendtgørelse om bygge- og beskyttelseslinjer.

Andre aktiviteter i det åbne land

Mange aktiviteter i det åbne land kræver kommunens tilladelse. Dette gælder f.eks. udstykning, byggeri, terrænregulering eller ændringer i ejendommens anvendelse.

Sager om byggeri, udstykning, terrænregulering mv. skal stemme overens med plangrundlaget, det vil sige lokalplan, kommuneplan og landsplandirektiver mv. På Miljøportalen kan du se, hvilke planudpegninger der er gældende for din ejendom. Byggeri over en vis størrelse kræver en byggetilladelse fra kommunen, inden arbejdet sættes i gang.

Terrænregulering, i form af afgravning eller påfyldning af jord, kræver i de fleste tilfælde en tilladelse fra kommunen. Skal du flytte jord, og har du en mistanke om, at den er forurennet, eller skal du flytte jord inden for det såkaldte områdeklassificerede område af byzonen, skal du altid anmelde det til kommunen.

Affald må ikke deponeres eller afbrændes i det åbne land. Det er kun miljøgodkendte affaldsanlæg, som har tilladelse til dette. Affald skal bortskaffes efter de anvisninger, der gælder i kommunens affaldsregulativ.

Oplag, dvs. længere tids opbevaring af materialer som f.eks. jord, grus eller byggematerialer, kræver en landzonetilladelse fra kommunen. Her kan du få oplyst, hvilke tilladelser et projekt eller forhold kræver (f.eks. genanvendelse af forurennet jord eller slagge), samtidig med at du kan få råd og vejledning.

Læs mere: På din kommunes hjemmeside.

Lovgivning: Planloven, miljøbeskyttelsesloven, jordforureningsloven, bygge-loven og naturbeskyttelsesloven.

Mulighed for støtte

Der findes mange støtteordninger, der er beregnet til at forbedre natur, miljø og landskab. Støtteordningerne har ofte forskelligt fokus, f.eks. den enkelte lodsejer eller store EU-støttede naturgenopretningsprojekter, der kan involvere mange lodsejere. Støtteordningerne er ofte baseret på landspolitiske aftaler, EU-midler, midler fra fiske- og jagttegn eller fra tips- og lottomidlerne.

Derudover kan kommunen, når det drejer sig om særlig værdifuld natur, give støtte til naturpleje i form af hegning, pleje af naturarealer eller til oprensning og etablering af vandhuller.

Bemærk at disse ordninger kan være blevet uaktuelle i dag, og at der kan være opstået nye. Fælles for støtteordningerne er, at det er en myndighed, f.eks. Skov- og Naturstyrelsen, som afgør hvad og hvem, der kan få støtte. Er du interesseret i støtte, skal du være opmærksom på, at der inden for hver enkelt ordning, som regel sættes tidsfrister og krav om skriftlig ansøgning. Da støtteordningerne ofte ændres, ophører eller der oprettes nye, anbefales det at undersøge mulighederne på disse myndigheders hjemmesider:

- Kommunen
- Skov- og Naturstyrelsen, www.sns.dk
- Fødevarerhverv, www.dffe.dk

Lovgivning: De seneste bekendtgørelser finder du på www.retsinfo.dk.

Har du et spændende projekt eller spørgsmål til dine muligheder for støtte, kan du kontakte kommunen, som gerne hjælper eller kan henvise til de øvrige myndigheder på området.

Svendborg
Kommune

Svendborg Kommune

Miljø og Teknik
Svendborgvej 135
5762 Vester Skerninge
www.svendborg.dk

LANGELAND
KOMMUNE

Langeland Kommune

Udvikling og Infrastruktur
Fredensvej 1
5900 Rudkøbing
www.langelandkommune.dk

ÆRØ KOMMUNE

Ærø Kommune

Teknik og Miljø
Rådhuset
Statene 2
5970 Ærøskøbing
www.aeroekommune.dk